

Ивана Костадиновић¹

P. 109-119

Јелена Радојичић²

SCIENTIFIC REVIEW ARTICLE

Универзитет у Нишу, Економски факултет, Србија Received: September, 29, 2017

Accepted: October, 19, 2017

БАНКАРСКИ СЕКТОР У КОНТЕКСТУ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Апстракт

У савременим условима развој друштвено одговорног пословања у банкарству постао је глобални тренд, подржан од стране многих значајних међународних организација. Управо је такво понашање утицало на промену позиције банака, које сада имају све значајнију улогу у процесу остваривања одрживог развоја. У овом раду највише пажње посвећује се банкама, које имају велику улогу у имплементацији принципа одрживог развоја. Управо концепт одрживог развоја утиче на обликовање банкарског пословања у правцу пружања банкарских услуга, којима се, поред профитних остварују и шири друштвени циљеви.

Кључне речи: одрживи развој, одрживо банкарство, нови банкарски производи, заштита животне и друштвене средине, друштвени програми, систем за управљање друштвеном и животном средином.

JEL classification: G21

BANKING SECTOR IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract

In modern conditions the development of corporate social responsibility in the banking industry has become a global trend, supported by many important international organizations. It is this behavior that changed the position of banks, which now have an increasingly important role in the process of achieving sustainable development. In this paper, most attention is paid to the banks, which play a major role in implementing the principles of sustainable development. Just the concept of sustainable development affects the formation of the banking business in terms of providing banking services, which in addition to profit influence the broader social goals too.

Key words: sustainable development, sustainable banking, new banking products, environmental and social protection, social programs, a system for managing social and environmental.

¹ ivana.kostadinovic@eknfak.ni.ac.rs

² jelena.radojicic@eknfak.ni.ac.rs,

Увод

Социјална конотација банкарства која је била изражена до 30-их година 20. века (кооперативно банкарство, задружне банке и сл.) након Велике економске кризе је потиснута максимизацијом профита као основним циљем банкарског пословања. У савременим условима долази до проширења домена друштвене одговорности банака, тако да концепт одрживог банкарства ужива обновљено велико интересовање. Сматра се, да друштвено одговорно пословање банака подразумева фокусираност на локална и регионална тржишта, преусмерење на кредитно-депозитне активности као традиционалне банкарске активности, оријетисаност на дуг рок у инвестирању и укључивање етичких, друштвених и еколошких критеријума код одлучивања о финансирању пројеката (Relaћо, 2011, str. 279-280.)

Банкарство у контексту одрживог развоја³ добија све више на значају и намеће се као решење за постизање системске и финансијске стабилности. Поред тога, исто се може схватити и као одлука банке да креира производе и услуге које укључују поред друштвених и компоненте заштите животне средине. Концепт одрживог развоја у банкарству, такође, подразумева прикупљање и пласирање новца, имајући у виду економске, али и друштвене и еколошке мотиве.

Када посматрамо основна начела одрживог развоја и њихову имплементацију, евидентно је, да је банкарски сектор ту најспорији, упоређујући га са другим секторима у економији. Чињеница је, да банке, генерално посматрано, не могу да загаде непосредно животну средину, али посредно итекако могу, и то уколико позајме новац клијентима чија делатност има везе са загађењем животне средине. Банке приликом одобравања кредита, поштују начела одрживог развоја, и воде рачуна о намени зајма, то јест да ли је исти усклађен са одрживим развојем и утицајем на животну средину, јер то значајно утиче на углед банке.

Од 90-их година 20. века банкарски сектор препознаје да лоше еколошке перформансе њихових клијената представљају претњу њиховом пословном успеху и да су ризици клијената истовремено и ризици банака. До материјализације индиректне изложености еколошким и социјалним ризицима може да дође из више разлога: пословање клијента може бити угрожено новим прописима, може да дође до погоршања ликвидности клијента услед промене преференција потрошача као резултат тежње да се постигне одрживост, обавеза дужника да очисти контаминирана подручја може да угрози његову способност да отплати кредит, може доћи до смањења вредности колатерала (нпр. услед контаминације земљишта). (Delphi International Ltd., 1997, pp. 8-15)

Међународни програми и иницијативе као основа за увођење одрживости у банкарском пословању

Међународне организације, агенције и институције доносе широк спектар програма и иницијатива, које имају међународни карактер и исти имају за циљ да

³ Најшира дефиниција одрживог развоја је да је то „Развој који задовољава потребе у садашњости без угрожавања могућности будућих генерација да задовоље своје потребе” (World Commission on Environment and Development, [WECD], 1987).

помогну одрживом банкарству, то јест друштвено одговорном пословању банака у савременим условима.

Као прва иницијатива која се издвојила и била претходница Кјото протокола који је потписан 1997. године (први је увео шему carbon трговине) је UNFCCC и она се везује за 1992. годину. Након Кјото протокола, потписан је споразум у Копенхагену, циљ истог је да помогне развијеним земљама да спрече емисије штетних гасова и да им омогући да обезбеде новчана средства за спречавање поменутих штетних гасова. Наведени споразум није дао очекиване резултате, тако да је врло брзо потписан нови споразум у Канкуну. Сматра се, да су се са овим споразумом отклонили недостаци претходно наведеног споразума. После више година потписан је нови споразум у Паризу 2015. године и он је везан за смањење емисије штетних гасова. Поред ових споразума, који се више односе на животну средину, постоје и међународни споразуми и иницијативе које су директно везане за финансијски сектор, односно за банкарско пословање, а као најзначајније се издвајају Екваторски принципи, UN PRI, IIGCC и други. Наиме, улога финансијског сектора је да као одређени катализатор побољша и заштити животну средину, и управо се то овим иницијативама и покушава урадити.

Истиче се као врло значајна финансијска иницијатива UNEP FI, она је установљена 1992. године у Риу. „Чланови овог програма су приватне и јавне финансијске институције које су лоциране широм света и препознају одрживост као део колективне одговорности, подржавају приступе који антиципирају и спречавају потенцијалне негативне утицаје на животну средину и друштво“ (UNEP FI, 2016). Основни циљ овог UNEP FI (2016) програма је да уведе промене у финансијском сектору, како би он подржао одрживи развој, односно унапредити у финансијским институцијама (банкама), које су саставни део програма, систем за управљање животном средином.

Као значајан оквир за управљање ризиком заштите животне средине, као и друштвене средине, дизајниран за финансијске институције, у циљу што боље процене поменутог ризика, истичу се Екваторски принципи. (The Equator Principles Association, 2011). Екваторски принципи су настали 2003. године (са ревизијама 2006. и 2013. године) у циљу унапређења друштвено одговорног пословања финансијских институција. О њиховој имплементацији води рачуна Асоцијација Екваторски принципи и она ради на сталном унапређењу ових принципа. Ови принципи су у већини случајева били везани за пројектно финансирање, из разлога што је много лакше пратити појединачни утицај сваког пројекта на животну и друштвену средину. У наредној табели бр. 1 приказано је десет екваторских принципа, они представљају једну целину у оквиру које се врло успешно процењује утицај зајма на животну средину.

Табела бр. 1 – Екваторски принципи

1. Преглед и категоризација
2. Процена утицаја на друштвену и животну средину
3. Применљивост стандарда заштите животне и друштвене средине
4. Систем за управљање друштвеном и животном средином, Акциони план Екваторских принципа
5. Укључивање стејхолдера

6. Механизам за жалбе
7. Независна рецензија
8. Обавезе
9. Независан мониторинг и извештавање
10. Извештавање и транспарентност

Извор: The Equator Principles III (The Equator Principles Association, 2013)

Екваторски принципи деле све зајмове у три различите категорије. Категорија А има највећи негативни утицај на животну и друштвену средину, категорија Б има нешто мањи, док категорија Ц има најмањи могући или непостојећи негативни утицај на целокупно окружење. Пројекти који су у оквиру категорије А су високо ризични, и клијенти морају да изврше процену њиховог утицаја на животну и друштвену средину, и да на основу тога формирају адекватне технике и методе за релативно смањење тог негативног (штетног) утицаја.

Поред екваторских принципа постоје и „Лондонски“ принципи, који су дефинисани на Самиту у Јоханесбургу. Ови принципи имају за циљ заштиту животне и друштвене средине, финансирање одрживих пројеката, помоћ финансијским организацијама и њихова већа транспарентност, финансирање неразвијених подручја итд. Постоје и друге активности поред поменутих принципа, који директно или индиректно помажу финансијском сектору да побољша свој однос према животној средини. Активности су инициране од стране међународних организација и утичу на развој финансијске инклузије угроженог становништва. Светска банка је основала Global Findex и иницијативу FISS управо за мерење финансијске инклузије. Поред поменутих, постоје и друге иницијативе и организације које имају исти циљ, а то су FAS, CGAP и AFI, такође, треба поменути и организацију GPFИ која имплементира принципе и извештај о финансијској инклузији, који је усвојен на састанку 2010. године у Торонту.

Важно је поменути да постоје и међународне организације и институције које су основане од стране банака, али и других финансијских институција, које имају за циљ промоцију друштвено одговорног пословања. На тај начин, банке лакше организују истраживања, конференције и многе догађаје и активности. У Бриселу је 2001. године основана *European Federation of Ethical and Alternative Banks* и она окупуља банке које су оријентисане на друштвени аспект пословања. Организација која је основана од стране 36 банака широм света назива се „*Global Alliance for Banking on Values*“. 1989. године основана је организација, која је усмерена на друштвено одговорно пословање банака и она је можда и најстарија од свих а то је INAISE „*The International Association of Investors in the Social Economy*“. Инвестициони фонд непрофитног карактера који има за циљ да помогне финансијским институцијама које воде друштвено одговорно пословање, у виду пружања финансијских услуга и производа за појединце са средњим или ниским приходима, назива се NCIF (*National Community Investment Fund*).

Концепт одрживог банкарства

Банкарски сектор има одређени утицај на животну средину, иако се сматра релативно "чистим" сектором. Из тог разлога је од великог значаја напредак који су банке направиле у развоју интерних система за смањење свог негативног утицаја на животну средину (eng. *internal environmental management systems*), који се односи на побољшање унутрашњих перформанси у погледу управљања отпадом, потрошње енергије, рационализације ресурса и сл.

Од 90-их година 20. века банкарски сектор препознаје да лоше еколошке перформансе њихових клијената представљају претњу њиховом пословном успеху и да су ризици клијената истовремено и ризици банака. До материјализације индиректне изложености еколошким и социјалним ризицима може да дође из више разлога: пословање клијента може бити угрожено новим прописима, може до погоршања ликвидности клијента услед промене преференција потрошача као резултат тежње да се постигне одрживост, обавезе дужника да очисти контаминирана подручја може да угрози његову способност да отплати кредит, може доћи до смањења вредност колатерала (нпр. услед конаминације земљишта) (Report to the European Commission, 1997).

Концепт одрживог развоја у банкарству своди управо на прикупљање и пласирање новца не губећи из вида друштвене, еколошке и економске мотиве уз свесрдну подршку клијената који имају свест и желе да допринесу одрживом развоју. Одрживо банкарство је, стога, одлука банака да обезбеде производе и услуге само клијентима који узимају у обзир последице свог деловања, како са друштвене, тако и са стране животне средине (Boima и сар. , 2001).

Банке могу, исто тако, да улажу и у пројекте непрофитних и хуманитарних организација. Могу, такође, да буду значајна подршка културним манифестацијама и добротворним донацијама, као и да подрже многе еколошке иницијативе. Оне могу да се фокусирају и на грађење експертизе у пружању финансијских услуга за секторе који су важни за животну средину (еколошка технологије, вода, отпад, обновљива енергија и сл.). У циљу побољшања своје репутације банке пружају информације малим и средњим предузећима о законима, новим тржиштима, управљању еколошким и друштвеним ризицима итд. Јако је важно унапредити еколошке перформансе овог сектора, преко одобравања банкарских кредита, који представљају значајан извор екстерног финансирања малих и средњих предузећа.

Банке се, у процесу одобравања кредита, ослањају на финансијске извештаје предузећа у циљу процене финансијских ризика. *Добијање кредитне подршке се, међутим, може условити и испуњавањем одређених критеријума одрживости.* Пројекти се оцењују на основу финансијске одрживости, еколошке одрживости (какав ће утицај тај имати на животну средину) и друштвеног учинка (нпр. да ли пројекат друштвено прихватљив у заједници) (Hassan, Latiff, H. S. B. A., 2009).

У зависности од тога у којој мери је одрживост инкорпорирана у пословне процесе банака разликује неколико фаза у еволуцији модела пословања. (Jeucken, Boima, 2001). Наиме, прва фаза носи назив *дефанзивно банкарство* и најважније карактеристике ове фазе су: банка није активна на пољу укључивања принципа одрживости или у неким случајевима чак и одлаже примену прописа из ове области. Одрживост се не перципира као извор потенцијалних користи већ као извор трошкова које треба избећи. *Превен-*

тивно банкарство карактеристично је по томе што банке интегришу потенцијале користи, трошкове и ризике у своје свакодневно пословање што је, на неки начин, условљено првенствено регулаторним ограничењима или друштвеним притисцима. Узимају се у обзир унутрашњи процеси, као што су управљање заштитом животне средине и процена кредитног ризика. *Офанзивно банкарство* карактерише развој "зелених" производа, такође, финансирају се одрживи пројекти. Банке редовно објављују извештаје о одрживости и трагају за новим решењима и идејама. И на крају, последња фаза јесте *одрживо банкарство*. Ову фазу карактерише развијена корпоративна филозофија, где банка не тежи највећој финансијској стопи приноса, већ највећој стопи одрживог приноса уз профитабилност на дуги рок. Подстичу се пројекти са вишим ризицима, нижом стопом приноса и дужим периодима отплате. Захтева се, такође, да акционари имају исту визију и да постоји одређени ниво тражње друштва за одрживошћу.

Банке уводе тзв. „зелене“ (енг. "green") *банкарске производе* који доприносе одрживом развоју. Потребу за очувањем животне средине прати потрага друштва за новим решењима, а то води креирању нових тржишта за финансирање (нпр. тржиште опреме за пречишћавање воде, енергија ветра и сл.). Преглед неких примера одрживих банкарских производа дат у наредној табели и осликава разноврсност одрживих банкарских производа.

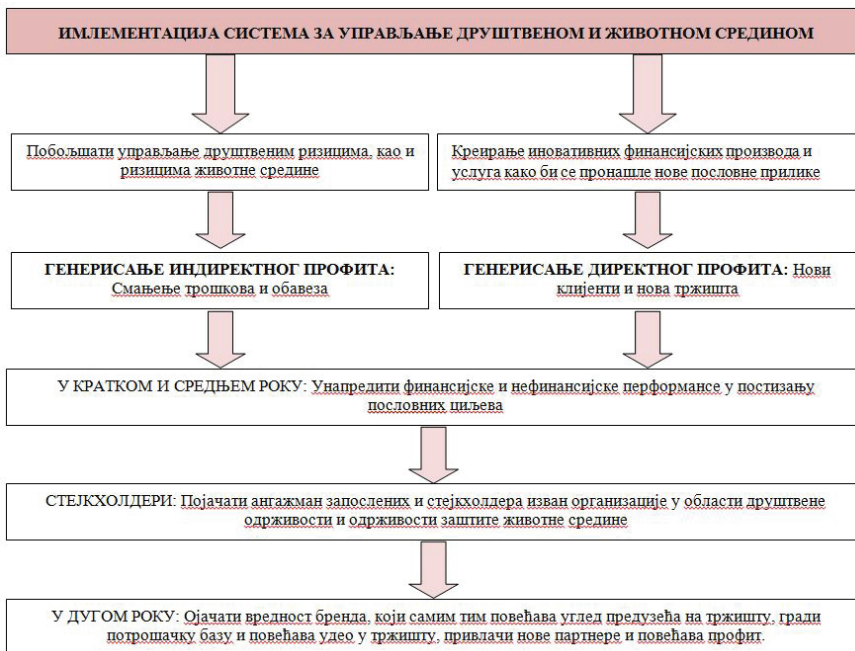
Табела бр. 2 - Разноврсност одрживих банкарских производа

Пословне линије	Примери одрживих банкарских производа
Банкарски рачуни и плаћање	<ul style="list-style-type: none"> решења која промовишу финансијску инклузију (нпр. чековни и штедни рачуни преко мобилног банкарства, онлине извештаји) "зелене" картице, еко-кредитне карте
Штедни рачуни	<ul style="list-style-type: none"> сертификати о депозиту и "зелени" штедни рачуни (за људе који желе да се њихов новац искључиво усмерава на пројекте који се фокусирају на одрживост) штедни рачуни код којих клијенти могу да одлучују о улагању дела својих штедних улога "зелени" дечији рачун
Кредитирање предузећа	<ul style="list-style-type: none"> "зелене" кредитне линије кредити за побољшање енергетске ефикасности
Кредитирање становништва	<ul style="list-style-type: none"> "зелене" хипотеке, кредити за хибридне аутомобиле, кредити за аутомобиле на чистије гориво
Инвестиционо банкарство	<ul style="list-style-type: none"> "зелене" обвезнице

Извор: Delphi International Ltd. (1997). The Role of Financial Institutions in Achieving Sustainable Development. Report to the European Commission, November, pp. 8-15; UNEP-FI (2016) Guide to Banking & Sustainability, Edition 2, United Nations Environment Programme, October 2016.

Многе компаније у производном сектору врло успешно управљају животном и друштвеном средином захваљујући систему за управљање истом. На тај начин могу реално да процене и управљају утицајем својих производних активности на животну средину. У савременим условима банке се све више одлучују на овај корак и уводе систем за управљање друштвеном и животном средином, који за њих представља системски процес, тако врше процену ризика заштите животне средине, повећавају своју оперативну ефикасност и ефикасност и утичу на однос клијената према друштву и животnoj средини.

Слика бр. 2 – Стратегија за стварање дугорочне вредности кроз одрживо банкарство

Извор: IFC (2007, стр. 29)

Као најзначајније предности система за управљање друштвеном и животном средином истичу се:

- систематски и конзистентан приступ друштвеним питањима и питањима животне средине;
- висок утицај на *cost-benefit* рацио;
- лака интеграција у постојећи организациони систем, који доводи до бољег управљања ризицима;
- унапређена комуникација која резултира бољим односима са јавношћу, стејкхолдерима и повећава приврженост запослених у организацији;
- олакшан приступ међународним финансијским тржиштима, мултилатералним финансијским институцијама као и развојним банкама.

Поред наведених предности, треба истаћи да многе банке које су одлучиле да уведу поменути систем имају значајне позитивне промене у свом пословању, и да чак ниједна банка није имала негативну промену у свом пословању од увођења истог. У наредној табели можемо видети до каквих позитивних промена је дошло у банкарском пословању након увођења система за управљање друштвеном и животном средином.

Табела бр. 3 – Позитивне промене након увођења система за управљање друштвеном и животном средином

Смањење ризика	74%
Побољшан приступ међународном финансирању	45%
Раст вредности бренда и раст репутације	39%
Развиле су нови посао	35%
Побољшани односи са друштвеном заједницом	26%
Смањење трошкова	17%
Виши квалитет рада	9%
Повећани приходи	9%
Развој нових производа и услуга	9%

Извор: IFC (2007) стр. 16

Фактори који мотивишу укључивање принципа одрживости у банкарско пословање

Фактори који утичу на укључивање одрживости у банкарско пословање су могу потицати из интерног и екстерног окружења банке. Од *интерних подстицаја* највећи значај има већа укупна изложеност ризику услед занемаривања могућности материјализације индиректне изложености еколошким и социјалним ризицима. Вођене скључиво профитним мотивима, приватне финансијске институције су дуго занемаривале су еколошке и друштвене последице својих акција. С обзиром да производи банака сами по себи не загађују животну средину, сматрало се да корисници тих производа односно клијенти банака треба да сnose одговорност за загађење које они проузрокују својим деловањем. Од 90-их година 20. века банкарски сектор препознаје да лоше еколошке перформансе њихових клијената представљају претњу њиховом пословном успеху и да су ризици клијената истовремено и ризици банака. До трансформације еколошког ризика у кредитни ризик може да дође из више разлога:

- пословање клијента може бити угрожено нпр. новим прописима заштите животне средине
- погоршање ликвидности клијента услед промене преференција потрошаћа као резултат тежње да се постигне одрживост.
- обавезе дужника да очисти контаминирана подручја може да угрози његову способност да отплати кредит,
- смањење вредност колатерала (нпр. услед конаминације земљишта)

Ризик губљења пословних могућности због неадекватног прилагођавања промењеним тржишним околностима односно перципирање одрживости као извора растућег, профитабилног тржишног сегмента који треба освојити. Имиц банке

која инвестирај у активности клијената које имају негативне последице по животну средину и одрживи развој уопште може бити угрожен. Нарушавање репутације води губљењу постојећих клијената и отежаном стицању нових. Зато је одрживост у банкама мотивисана и очувањем и побољшањем репутације.

Из *екстерног окружења* се јављају различити притисци који утичу на растућу оријентацију банака на одрживост:

- јавни притисци услед раста забринутости за животну средину,
- јачање јавне тражње за квалитетом животне средине (на шта утичу нпр. новија научна открића здравствених ризика повезаних са загађењем бројне промене),
- промена у јавној перцепцији друштвене одговорности финансијског сектора,
- јачања свијести о утицају које банке могу имати на друштво у целини (велки потенцијал у овом смислу представља однос банка са малим и средњим предузећима где банке могу да утичу преко процеса кредитирања и пружања информација, затим утицај на понашање клијената преко понуде финансијских производа и сл.)
- растућа конкуренција која притиска банке да врше диверзификацију увођењем нових производа или целих пословних линија прилагођених потребама клијената.

Проблеми који прате одрживо банкарство

Ограничавање само на оне клијенте и пројекте који су у складу са принципима одрживости је извор потенцијалних проблема за банке у виду *губитка дела клијената, сужавања тржишта и губитка конкурентности* и у виду ограничења за примену концепта у мање развијеним земљама.

Питање профитабилности одрживих банака се често поставља. Међутим, и ако се у први план се ставља добороит друштвене заједнице па онда профит али тако да се осигура и економска одрживост банке. Ипак, управо су банке оријетисане на одрживост оствариле велики раст за време кризе и после ње и показале су се отпорнијим и много стабилнијим од комерцијалних банака које су у том раздобљу бележиле лоше пословне резултате. Резултати поређења перформанси 8 SFBs (*sustainability-focused banks*) одрживих банака (Tridos Bank, GLS Bank, First Green Bank, Alternative Bank Schweiz и друге) и 14 GSIFIs (*Global Systematically Important Financial Institutions*) које послују под сличним тржишним условима осветљавају снагу модела одрживог банкарства (ГАБВ, 2015 стр. 5) у светлу финансијске кризе и посткризног опоравка:

- виши ниво капитала (акцијски капитал/укупна актива 7,9% у односу на 6,9 SFBs у односу на GSIFs)
- показатељи профитабилности ROA и ROE показали су нижи ниво волатилност у односу на GFSI
- значајно већи раст кредита (12,2% у односу на 5,5%) депозита (12,0% у односу на 5,9%) који води већем расту активе и прихода (раст укупног прихода 9,1% у односу на 6,87%)

- значајно виши ниво финансирања реалне економије (код SFBs више од 75% активе чине кредити а што је скоро двоструко више наго што је код GSFI (39,6%) у 2014. години.

Одрживо банкарство као највиша фаза и имплементацији концепта одрживости у банкама заступљено је у развијеним земљама света будући да је за његову успешност потребно испуњење неких предуслова: развој индивидуалне свести и друштвене одговорности у погледу друштвене и еколошке одрживости, правна регулатива, прихваћеност принципа одрживог развоја у деловању самих клијената банке и сл. Насупрот томе, у земљама у развоју често постоји спремност да се прихватају пројекти који ће допринети расту БДП-а уз занемаривање негативних последица таквих акција на друштво и животну средину али је присутна тенденција да се и од традиционалних комерцијалних банака тражи већа друштвена одговорност и еколошка осетљивост. промовисање добре праксе. Значајну подршку развоју политика и иницијатива за одрживо финансирање у овим земљама од 2012. године представља SBN (*Sustainable Banking Network*), јединствена заједница регулатора финансијског сектора и банкарских удружења земаља у развоју, посвећена унапређењу одрживог финансирања у складу са међународном добром праксом. и године.

Закључак

Растућа улога банака за остваривање циљева друштвеног развоја одраз је притисака друштва које захтева виши ниво њихове посвећености, одговорности и подршке економском развоју. Банке се сматрају релативно чистим сектором, јер главни утицаји на животну друштвену средину банака нису физички везани за њихове производне процесе и производе, Интеграцијом одрживости у пословну стратегију и процесима доношења одлука, банке могу подржати еколошки или друштвено одговорне пројекте, иновативне технологије и одржива предузећа. Поред максимизације профита, брига о друштву, животној средини и економском развоју добија све више на значају у пословању банака. Одрживо банкарство карактерише велика транспарентност, социјална и еколошка осетљивост.

Литература

- Bouma, J.J., Jeucken M., Klinkers, L., (2001). *Sustainable Banking: The Greening of Finance*. Sheffield: Greenleaf Publishing in association with Deloitte & Touche.
- Delphi International Ltd. (1997). The Role of Financial Institutions in Achieving Sustainable Development. Report to the European Commission, November, pp. 8-15.
- Delphi International Ltd. (1997). The Role of Financial Institutions in Achieving Sustainable Development. Report to the European Commission, November, pp. 8-15.
- Equator Principles, 2013. The Equator Principles, s.l.: The Equator Principles Association

- Hassan, A. and Latiff, H. S. B. A. (2009) Corporate Social Responsibility of Islamic Financial Institutions and Businesses: Optimizing Charity Value, *Humanomics*, Vol. 25, No. 3, str. 177-188.
- IFC (2007) Sustainability Survey of Financial Institutions Report Banking on Sustainability, Financing Environmental and Social Opportunities in Emerging Markets (2007). Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/434571468339551160/pdf/392230IFC1Bank1tainability01PUBLIC1.p>
- Jeucken, M., and Bouma, J. J. (2001). The changing environment of banks. In J. J. Bouma, M. Jeucken, & L. Klinkers (Eds.), *Sustainable banking: The greening of finance* (pp. 24-38). Sheffield: Greenleaf Publishing
- Relaño, F. (2011) Maximizing Social Return in the Banking Sector, *Corporate Governance*, Vol. 11, No. 3, str. 274-284.
- The Equator Principles Association, 2011. Available at: <http://www.equator-principles.com/index.php/about-ep>
- UNEP FI (2016) Available at <http://www.unepfi.org/about/>

